

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

На правах рукопису

ОСТАПЧУК АНДРІЙ АНДРІЙОВИЧ

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА АДАПТАЦІЯ ІММІГРАНТІВ
У США /1970-90-р.р. XX ст./

07.00.03 - Всесвітня історія

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата історичних наук

Ав 32.669

ЛНБ України ім.В.Стефаника

00778248 (-)

AB - 32.669

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у відділі Америки Інституту світової економіки і міжнародних відносин Академії наук України

Науковий керівник - доктор історичних наук
КАМІНСЬКИЙ Євген Євменович

Офіційні опоненти:

1. доктор історичних наук Хміль Іван Сергійович
2. Доктор історичних наук Лузік Степан Кирилович

Провідна організація - Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім.М.Т.Рильського НАН України, місто Київ.

Захист відбудеться "30" серпня 1995 р. о 14 год.
на засіданні спеціалізованої вченої ради Д0 Іо.3І.0І в Інституті історії України НАН України / адреса: 252001, Київ-1, вул. М.Грушевського, 4/.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Інституту історії України НАН України / адреса: 252001, Київ-1, вул.М.Грушевського,4

Автореферат розісланий "30" травня 1995 р.

вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
доктор історичних наук ПІВЧУК Ю.А.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Загальна характеристика дослідження. В умовах, які виникли внаслідок розпаду Радянського Союзу, дезинтеграції соціалістичної системи і значного послаблення гостроти міжнародної обстановки з поля зору науковців колишніх країн соціалізму почали зовсім випадати проблеми життя розвинутих країн Заходу, що колись були об'єктом надмірної ідеологізації суспільної викривальності. У такий спосіб по-перше, створюються підвалини для нового етапу суб"єктивізму в оцінках ситуації в державах з ринковою структурою економіки і західною демократією; по-друге, ряд напрямків досліджень здійснюються некомплексно, хвибує на односторонність, певному і, врешті неточність у з"ясуванні реальної картини розвитку суспільства; по-третьє, ідеалізація процесів у державах так званого західного світу, постійне повторення тези про існування цивілізованих країн на відміну від тих, що нині перебувають у стані пошуків виходу з соціально-економічної скрути і політичної кризи, гальмують розвиток гуманітарної науки, звужують рамки досліджень суспільства до спроб адаптації відомих принципів і моделей, відволікають від аналітичної роботи, спрямованої на віднайдення власних оригінальних концепцій і практичних програм перетворень; по-четверте, такого роду спрямованість гуманітарної науки, зокрема, політології включно з етнополітологією, спричиняється до песимізму та пасивності оскільки шлях, котрий пропонується пройти посткомуністичним країнам до стабілізації і наступного зрівняння з "цивілізованим світом", розтягується на десятиліття. І, врешті, некритичний підхід у даному випадку притяг механічному перенесенню у життя, скажімо, держав Центрально-Східної Європи моделей з власними їм вадами, які

на Заході, у тому числі Сполучених Штатах Америки. Втім, видається незаперечно важливим вивчення шляху, яким йшли західні держави, зокрема Сполучені Штати, від сегрегації і законодавчо закріпленої дискримінації "чужинців" до встановлення демократичних норм співжиття десятків різних расово-етнічних груп, до їх адаптації до умов функціонування державних інститутів і механізмів, що надає їм необхідні можливості регулювання міжрасових і міжетнічних стосунків, створює простір для соціальної мобільності і виявлення творчого потенціалу на засадах правової рівності.

Хронологічні рамки дисертації визначаються її завданнями і метою й в основному охоплюють 1960-1994 рр. Початок періоду пов'язаний з тим, що на цей час припадає зміна курсу щодо нової хвилі імміграції і освоення нею визначальних принципів суспільного життя. Це безпосереднім чином вплинуло на процес адаптації нових іммігрантів, котрі, як, приміром, українці вже мають організовані групи вихідців ідентичного етнічного походження.

Разом з тим, спроба комплексного підходу, намагання розібратися у проблемі еволюції політико-правової основи забезпечення / на тому чи іншому рівні / процесу адаптації імміграційних потоків спонукали дисертанта до відходу від жорсткого дотримання хронологічних рамок і невнесення їх у назву роботи. На нашу думку, знання витоків дало можливість більш органічно поєднати принципи історизму і проблемності.

певні аспекти американської імміграційної політики можуть бути застосовані при формуванні загального курсу національної і міграційної політики та організаційного і структурного її забезпечення.

Історична наука в СРСР, Україні і за кордоном досягла значних результатів у плані осмислення і узагальнення політики США в галузі етнічних стосунків, аналізу причин і наслідків імміграції до США, вивчення концептуальних засад у контексті співіснування етнічних груп.

Актуальність теми дисертації. Сполучені Штати Америки належать до категорії держав переселенського типу, тобто таких, чье населення здебільшого складається на основі імміграції вихідців з інших континентів і країн. Відтак історія США є історією іммігрантів. За даними офіційних джерел, понад 75 відсотків всіх людей, котрі коли-небудь залишали землю батьків, поселилися на американській землі¹. До певної міри унікальним є поняття "американська нація", оскільки вона сформована з представників щонайменш 106 основних етнічних груп, до яких слід додати ще понад 170 вихідців з корінних племен². Унікальність в цьому розумінні полягає у тому, що майже всі вони сприймають свою приналежність до єдиної нації без застережень і сумнівів, а в основі американського федералізму відсутня ідея етнічності як підстава для територіальних розмежувань між окремими штатами. Характерно, що й нові іммігранти, незалежно від країни походження, одразу після одержання статусу громадянина /натуралізації/ поповнюють не просто населення, а саме американську націю.

В умовах гострих етнічних суперечностей та конфлікту між процесами і силами інтеграції та дезінтеграції, якими значною мірою визначається сучасна ситуація у світі, відносно безконфліктний

1. Immigration to America. - USIA. - 1991. - p.1. Christopher M.

2. Oatman B. Ethnic Groups and Minorities. - USIA, 1991 - p.2.

досвід творення національної єдності у США заслуговує на особливо ретельне і, головне, комплексне вивчення. Існує наукова і політико-прикладна потреба окремо дослідити такий важливий аспект даної цілісної проблеми, як соціально-економічна адаптація іммігрантів до одержання ними громадянства і на перших етапах після натуралізації. Безумовно, адже, що саме феноменом позитивності цього процесу багато в чому визначається / або має визначатися / наступне ставлення громадян до нової країни.

З іншого боку, спостерігаються численні спрощення процесу входження іммігрантів в американське суспільство, перебільшення практичної значимості відомої концепції "рівних можливостей", в основі якої лежить ідея, теза Д.Медісона про те, що "основним завданням уряду" є захист "відмінностей у здібностях людей, з котрих випливають права власності". Як один із батьків-засновників США, він вважав, що моральні та релігійні мотиви у даному випадку другорядніші у порівнянні з притаманним системі демократизмом¹. Слід враховувати й те, що свої погляди і підходи американські верхи завжди прагнули подати як взірець для всього людства. Ще Т.Джефферсон писав: "Форма правління, встановлена нами, несе благо всьому людству"². Залишається в арсеналі американської історичної науки і теза про богообраність Америки, її місце як Нового Едему³.

Цей один аспект актуальності полягає у тому, що міграція населення, яка існувала завжди, в ситуації сучасної відкритості держав та пріоритету практично повсюдної економічної і політичної інтеграції стає нині загальним, масовим явищем.

1. Literature of the Early Republic. Ed by N.Cady.-N.Y.-1965-p.82-83.

2. The Life and Selected Writings of Thomas Jefferson.Ed.by A.Koch, W.Rosen. - N.Y.-1944. - p.729.

3. Sanford Ch.The quest for Paradise. Europe and the American Moral Imagination. - Urbans, - 1961, - p.82.

Тому особливого значення набуває досвід США у сфері законодавчого забезпечення процесу соціально-економічної адаптації іммігрантів. Помітну роль тут відіграє і ступінь відповідного розвитку окремих етнічних груп, від чого теж залежить якісні показники процесу адаптації. Практична доцільність спонукала дисертанта окремо зупинитися на цих моментах ситуації в українській етнічній групі в США.

Ступінь дослідженості тематики. Постійна гострота національної проблеми в США, що фактично стала невід'ємною і постійною складовою політичного буття країни упродовж всього періоду її існування, сьогодні відійшла на задній план у вітчизняній історичній і політичній думці, тоді як цей же чинник спонукає американських вчених займатися оновленням теоретичних схем, вдаючись до розробки радикальних пропозицій політикам щодо внесення змін у їх позиції і практичні дії у цій сфері, перегляду засад, що традиційно використовувалися для пояснення та обґрунтування, у тому числі на рівні зовнішньої політичної пропаганди, урядового курсу Вашингтону у сфері між-національних стосунків. Серед іншого, про це свідчить значне і постійне зростання кількості розробок, присвячених різним аспектам національних проблем у Сполучених Штатах, зокрема, такій важливій, якою є адаптація до нового соціально-економічного, мовного, культурного і т.п. оточення. Слушно вважаємо тут точку зору норвезького етнополітолога Барта, на думку якого дана обставина є однією з ключових при розгляді проблем етнічності¹.

1. Barth F. Ethnic groups and boundaries. The social organization of culture difference. - Oslo. - 1969.

Складність ситуації на цій ділянці американської дійсності підтверджується і постійним зростанням кількості наукових праць. Національно-етнічна проблематика у даному контексті практично не сходить зі сторінок як спеціальної, так і масової періодики, дискутується на різноманітних наукових конференціях і симпозіумах, залишається у центрі уваги дисертаційних і монографічних досліджень¹.

Заслуговує на увагу українська зарубіжна історична література вона загалом об'єктивно висвітлює реальні процеси тогочасної дійсності.

Слід мати на увазі, що появі таких праць помітно сприяв політичний характер певної частини еміграції 70-х р.р. минулого століття. Хоча мова тут може йти майже виключно про еміграцію до Європи / зокрема, М. Драгоманов і його група у Швейцарії/, закладені нею дослідницькі традиції з часом позначилися і на діяльності американських українців.

Особливу роль відіграв на цій ниві А. Гончаренко, колишній учень Київської семінарії, що прибув до Бостона 1866 року. Переїхавши до Нью-Йорку, він працював, зокрема, редактором біблійного товариства. Згодом на Алясці опублікував російсько-англійський

1. Dub., for ex. Turner, Y. Towards a cognitive redefinition of the social group. - In: Social Identify and Intergroup Relations. - Cambridge. - 1982; Berge van den, Pierre L. Stranger in their Midst. - Denver. - 1989; Cortess, A. Ethnic Ethnics: the restructuring of moral theory. - Albany. - 1990. etc.

словник для торгових людей, мандрівників і вчителів та видавав двомовну газету "Аляска Геральд"¹. З точки зору поставленої у дисертації мети, важливо підкреслити, що саме Гончаренку належать перші публікації українською мовою на теми, які у тій чи іншій мірі торкалися проблеми адаптації іммігрантів. Мова йде, зокрема, про переклад Конституції США, військових статутів різного гатунку, тощо². Не обходив Гончаренко і публікацій про політичні проблеми Америки та життя прибулих до цієї країни вихідців з інших континентів, підкреслюючи, зокрема, прояви расизму³.

Але його робота, стала лише прологом до поступової появи наукових розвідок. Першою серйозною спробою узагальнення стала праця Юліана Бачинського, видрукувана у Львові під назвою "Українська імміграція в 3"єднаних Державах Америки". На основі величезного числа офіційних матеріалів, статистичних даних, почерпнутих з архівів Росії, Австро-Угорщини та США, а також з використанням соціологічних дослідів газети "Свобода" він, по-перше, здійснив спробу подати загальну кількість українців, прибулих до США, та проаналізувати їх соціальне походження⁴.

Хоча на той час знаний згодом соціолог і виконуючий обов'язки посла УНР у США Ю.Бачинський мешкав в Україні, саме він поклав початок становленню американської Україністики.

Наступний крок на цьому шляху теж було здійснено за межами США, а саме у столиці Австро-Угорщини Відні, де вийшла друком книга О.Кириленка "Українці в Америці" / 1916 р./.

1. Alaska Herald. - 1968. - March 1. - April 15.

2. Free Press and Alaska Herald. - 1868. - May 9.

3. Calendar of Svoboda fir 1957. - Jersey City. - 1957.
- p.73-80.

4. Бачинський Ю.Українська іміграція в 3"єднаних Державах Америки.- Львів -1914. - с. 103-114.

Привертає увагу, що вже у перших працях на цю тему всерйоз ставилися питання адаптації іммігранта в нових умовах життя. Особливо наголошувалось, що спокійній течії цього складного процесу заважали звичаї та упередження, привезені українцями з конкретного регіону своєї батьківщини¹. Водночас підкреслювалось, що збіднілі, малоосвічені, позбавлені можливості одержати фахову кваліфікацію вихідців з України жорстоко потерпіли на перших порах імміграційного буття².

Безлічезну роль у нормалізації процесу адаптації відіграла газета УНСоюзу "Свобода", сприяючи вивченню англійської мови, розміщуючи об'яви про наявність робочих місць, розповідаючи українцям про Америку і американців, тощо³.

В найбільш узагальненому вигляді все вищезначене відображено у комплексних наукових розвідках таких відомих авторів, як Н.Дмитрів, Л.Мишуга, А.Драган, Л.Толопко, Б.Рев"юк, С.Куропась. Однією з перших комплексних праць стала книга М.Настасівського⁴.

З точки зору створення фінансово-допомогових і кредитних установ та оцінки їх ролі у житті перших іммігрантів з України розглядав проблему соціально-економічної адаптації згаданий Н.Дмитрів. Він, зокрема, вважає, що саме поява організаційно структурованих форм життєдіяльності вихідців з України допомогла їм більш-менш безболісно поєднати процес адаптації та асиміляції зі спробами збереження етніч-

1. Бачинський К. Українська імміграція в З'єднаних Державах Америки.- Львів, -1914.- с.103-114.

2. Balch, Emily. Our Slavic Citizens. - N.Y.-N.Y.-1910. - p.143.

3. Свобода /Джерсі Сіті/. -1894-1896 р.р.

4. Настасівський М./Михайло Ткач/. Українська імміграція в Сполучених Державах, - Нью-Йорк.-1934.

ної самобутності і традицій¹.

Цю ж проблему, але вже під кутом зору впливу релігії і церкви на організованість українських громад, створення атмосфери взаємодопомоги, жертвовності, відмови від взаємозвинувачень і чвар розглядав Ю.Гродський².

Дещо інакше дивився на роль організаційного чинника Є.Рев"юк, відомий діяч української імміграції в США, один із тих, хто стояв біля джерел перших українських товариств у цій країні. Одним з перших серед дослідників цієї проблеми він, хоча й дещо опосередковано, висунув ідею поєднання двох патріотизмів - українського та американського, маючи на увазі, що сумлінна праця в американській економіці здатна створити можливість для надання допомоги національно-визвольним силам України на європейському континенті³. В ідентичному напрямку висвітлював своє бачення проблеми багатолітній редактор газети "Свобода" А.Драган, підкреслюючи особливе значення саме фінансових інституцій діаспори⁴.

Дисертант хоче підкреслити проблеми соціально-економічної адаптації українських іммігрантів, коли мова йде про Сполучені Штати Америки, не можуть розглядатися як такі, що знайшли комплексне і цілісне відображення у дослідженнях зарубіжної україністики. Лише окремі її аспекти, приміром, проблема входження політичних імміг-

1. Настасівський М. /МихайлоТкач/. Українська імміграція в Сполучених Державах. - Нью-Йорк.-1934.

2. Дмитрів Н. З початків нашого життя в Америці. Золотий ювілейний альманах УНСоюзу, 1894-1944.-Джерсі Сіті.-1944-с.246-249.

3. Рев"юк Є.Розвій політичного світогляду українського іммігранта. Ювілейна книга УНС.-Джерсі Сіті.-1936.- с.300-323.Січинський М. Народна справа в Америці.-Нью -Йорк.-1919.

4. Dragan.A. The Ukrainian National Association its Past and Present. - Jersey City. - 1964.

грантів з України в американське суспільство, дійсно знайшли більш-менш повне висвітлення.

Окремі, вкрай важливі для вивчення поставленої в дисертації проблеми, зокрема, такі, як "робоча сила та іммігранти", "законодавча база і працевлаштування" всерйоз розглядалися майже виключно за межами наукового напрямку, що його можна віднести безпосередньо до українознавчого¹. Це ж певною мірою стосується і питання соціального захисту населення², оскільки в американській україністиці воно переважно піднімалося представниками лівих, часто прорадянськи настроєних авторів, чим обумовлювались односторонність і навіть ідеологічна запрограмованість висновків³.

Вищезначене дає додаткові підстави, аби стверджувати про неповноту і певну односторонність підходів американської /і зарубіжної взагалі/ україністики до поставлених дисертантам цілей і завдань. Підштовхує до цього і те, що навіть проблеми широко і кваліфіковано висвітлені в дослідженнях вітчизняних вчених, ставились під кутом зору класового підходу. Усвідомлюючи об'єктивну обумовленість цієї ситуації, дисертант, однак, вважає за доцільне повернутися до її аналізу в сучасних умовах. Не можна віднести навіть до висвітлення періоду першої хвилі української імміграції в США. Мова йде про висунення ідей, здатних внести певні доповнення до існуючої картини, торкнутися полемічних аспектів, не претендуючи на вичерпність і

1. Manpower and Immigration Policies in the US. A special Report of the National Commission for Manpower Policy. - Wash-78.

2. Perlman. History for trade Unionism in the U.S.-Macmillan. - 1922.

3. Tolopko I. Working Ukrainians in the U.S.A. - N.Y.-1986.

безумовність положень і висновків. Головне для дисертанта тут-
врахувати, що міграція населення, подібно до інших соціально
значимих явищ, є не лише соціально, а й історично обумовленим
процесом.

Джерельну базу дисертації становлять переважно тексти
законодавчих актів США з галузі імміграції, відповідні постанови,
заяви та звернення уряду і конгресу, статистичні звіти, численні
монографічні дослідження і статті американських істориків, соціоло-
гів та етнополітологів, у яких широко представлені базові документи
пов'язані з етнополітикою США, статті періодики Сполучених Штатів,
у яких наводяться відповідні урядові документи, подається і
коментується поточна інформація з цих питань.

Спеціальне місце в джерельній базі дослідження посідають
узагальнюючі, комплексні праці представників різних шкіл американсь-
кої історичної науки¹, які спеціалізуються на етнічні політиці.
Окремо виділено у цій структурі американську україністику². Вузло-
ві проблеми американської етнополітики³, змістовні дослідження
різних етапів /хвиль/ еміграції з України⁴ порушуються у працях
українських і російських науковців. Окремі з них позначені ідеоло-
гізованими підходами, що певною мірою позначалось на їх науковому
рівні.

Вирішальне значення у роботі над дисертацією мали численні
наукові журнали США, Канади, Англії, повністю присвячені проблемам
"міграція і мігранти", "етнічна політика і право" тощо.

-
1. Archdeacon Th. Problems and Possibilities in the study of American Immigration and ethnic history. p.112-134.
 2. Halich, W. Ukrainians in the United States.-Chicago.-1937.
 3. Шлепаков А.Н. Иммиграция и американский рабочий класс.-Москва.-1966, Баграмов П. Иммигранты в США -М.-1957:
 4. Українці у зарубіжному світі.-К.-1991, Зберігачи етнічну само-
бубність. -К.-1992, Камінський С.Американці українського походжен-
ня: хто ж вони? Україна, -1989.-№46.

Серед них "Аннали Американської академії політичних і соціальних наук". "Етнічні і расові дослідження", "Американська етнічна історія", "Міжнародне імміграційне рев"ю тощо. Чимало публікацій цих журналів безпосередньо торкаються аспектів соціально-економічної адаптації нових іммігрантів¹.

Разом з тим, у цих монографіях і спеціалізованих журналах відсутні спеціальні комплексні дослідження цієї теми, здебільшого вона розглядається у широком контексті міграції населення. Піднімаються найчастіше такі її аспекти, як взаємозв'язок збереження етнічності і пристосування іммігрантів до американських умов², вплив законів США на становище різних категорій іммігрантів³, соціально-економічні проблеми окремих етнічних груп⁴, політичних біженців, соціальних верств, освітні проблеми тощо.

Специфічне значення мають матеріали органів преси українських організацій у Сполучених Штатах. Це, насамперед, газети "Свобода" "Америка", "Народна воля", які видаються громадськими об'єднаннями. В них постає конкретика соціально-економічного життя окремих груп і подій, які відбувалися в середовищі українства.

-
1. O'Neill D.M., O'Neill J. Affirmative action in the labour market//The Annals, A.A.P.SS - 1992. - Vol.523. - p.88-103.
 2. Steinberg, S. The Ethnic Myth. Race, ethnicity, and Class in America. - Biston. - 1981.
 3. Hardy, M.S. Regulation of Illegal Alliens//Western State University L. Rev. - 1976. - T.4.
 4. Hertzberg, A. The Uews in America: Fows Centures of an Uneasy Encounter. - N.Y.-1989.

Мета дослідження полягає у тому, щоб через осмислення концептуальних засад американської етнополітики і правової основи позиції владних структур США у цій сфері відтворити соціально-економічний зміст еволюції окремих імміграційних потоків і його динаміку, комплексно дослідити специфіку адаптації українців у Сполучених Штатах у її проблемності та суперечностях.

У цьому контексті було поставлено ряд конкретних завдань:

- розкрити спільне й особливе в основних американських наукових підходах до етнополітики в цілому і до нової хвилі іммігрантів, зокрема;
- чітко з'ясувати напрямки, зміст і проблеми, з якими зіштовхується кожен іммігрант перед одержанням громадянства США;
- виділити основні, з точки зору практичного життя, положення і статті американського імміграційного законодавства;
- з'ясувати роль і функції служб і відомств США, на які покладено відповідальність у сфері влаштування і підтримки іммігрантів;
- дати відповідне тлумачення американських реалій у справі сприяння новим іммігрантам та їх облаштування;
- дослідити стан американських українців під кутом зору соціально-економічних здобутків і проблем.

Теоретична та практична значимість дисертації полягає у тому що дослідження процесу соціально-економічної адаптації нових іммігрантів у США, його політико-правового забезпечення, вимог, які ставляться до нових поселенців, етапів на шляху до одержання

статусу громадянина проливає додаткове світло на розуміння американської дійсності. На основі дисертації можливе краще усвідомлення суті, характеру і напрямків етнічної політики офіційного Вашингтона. Водночас ряд положень, висновків і конкретних прикладів можуть допомогти подоланню існуючих в українській масовій свідомості неадекватних і навіть хибних уявлень про саму ситуацію, у яку потрапляє новий іммігрант у Сполучених Штатах.

Дане дослідження, до того ж, становить інтерес насамперед для зовнішньополітичних служб України, органів, які ведуть роботу з громадянами, що мають намір емігрувати до США. Разом з тим, ряд положень, висновків і фактів, наведених в дисертації, можуть бути використані у лекційних курсах викладачами суспільних наук.

Наукова новизна даної праці полягає в тому, що зроблена спроба історико-порівняльного аналізу процесу соціально-економічної адаптації іммігрантів в американських умовах. При цьому головна увага зосереджена на відповідних процесах, що відбувалися у 1970-на початку 90-х рр., а звернення у більш віддалені часи забезпечує цілісність дослідження проблеми, дає можливість проаналізувати відповідну політико-правову базу та підходи і оцінки окремих наукових течій. З'ясовано характерні ознаки і сутність динаміки соціально-економічної адаптації іммігрантів у США із спеціальним виділенням "українського випадку". Виділено різні правові категорії іммігрантів у США і досліджено основні обставини та вимоги, пов'язані з процесом натуралізації.

На основі аналізу широкого кола джерел розкрито основні сфери напрямки і суперечності у створенні і життєдіяльності так званого

етнобізнесу, зокрема українського, його роль у підтримці нових іммігрантів.

У дисертації висунуто ряд положень, полемічних на тлі донішніх уявлень про політико-правові дії офіційного Вашингтона щодо нових іммігрантів. Новизна авторського підходу полягає тут у тому, що ця категорія розглядається у контексті / а не, як це прийнято, у єдності / дослідження окремих етнічних груп у США.

На основі співставлення законів та інших нормативних актів, конкретних ситуацій процесів на різних етапах історії проаналізовано такі питання:

- розкрито практичне значення американських соціологічних та етнополітичних доктрин і течій у їх історичній еволюції;
- з'ясовано специфіку концептуального бачення проблеми адаптації іммігрантів американськими українцями;
- в еволюційному контексті досліджено процес соціально-економічної адаптації іммігрантів, що належать до різних імміграційних потоків;
- виділено "український напрямок" процесу адаптації / з особливим наголосом на проблемах працевлаштування, підключення до ділової активності, житлового забезпечення, здобуття освіти тощо/.

Таким чином дисертантом обрано коло проблем, які поки що не набули цілісного вивчення у вітчизняній історичній науці.

Рівень реалізації і апробація роботи. Дана дисертація є узагальненням досліджень автора, здійснених за час навчання в аспірантурі в інституті світової економіки і міжнародних відносин

ІАН України / 89-94 рр./, а також у Міжнародному інституті менеджменту / 1993 р./ та під час відрядження до Сполучених Штатів / 1993 р./. Окремі думки та дії дисертанта знайшли своє відображення у підготовленому спільно з науковим керівником д.і.н. Є.Є.Камінським аналітично-адресному довіднику "Зарубіжні українці в сфері бізнесу" / Київ - 1992/ та переданих до МЗС України аналітичних довідках і пропозиціях. Апробація окремих положень дисертації була здійснена і під час виступів на семінарах у МІМ-Київ та в ході відрядження до США.

За структурою дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел і літератури. Загальний обсяг тексту дослідження - 159 с., списку використаних джерел і літератури - 20 с., таблиць - 3 с.

У вступі обґрунтована актуальність дослідження, визначен його предмет, хронологічні межі, сформульовані мета та завдання, вказано на наукову новизну і практичне значення дисертації.

У першому розділі - "Американська історіографія проблеми" характеризуються основні наукові теми школи, які відіграли основну роль на проблему адаптації іммігрантів в американське суспільство.

Ще "батьками-засновниками" країни було взято курс на формування суспільства з домінуючою роллю англо-саксонських норм і звичаїв, протестантської моралі. Ставилось завдання швидко повертати сам спосіб мислення нових поселенців, незалежно від кольору шкіри і країни походження, саме у це асиміляційне русло¹.

1. Kavender, A. French Huguenots: From Mediterranean Catholics to White Anglo - Saxon Protestants. - N.Y.-1990.-p.197-199.

У цьому руслі значною мірою формувалася законодавча база країни¹.

Протягом значного періоду понад 200 - річного існування США підходи і принципові позиції прихильників примусової американізації явно були домінуючими і брали гору над концепціями інших шкіл і напрямків.

Інша концепція формування і розвитку американської нації відома під назвою концепції "амальгамації" /злиття, змішування/. Їх прихильники, на відміну від англоконформістів, від самого початку підходили до проблеми у той спосіб, що розглядали американську націю як своєрідне новоутворення, складене внаслідок вільного злиття представників різних європейських народів та їх національних культур у єдине ціле під впливом надто специфічних американських умов. Характерною ознакою її підходу є ідеалізація шляхів формування, становлення і розвитку американської нації.

Слід відзначити, що найвиразніша сутність "амальгамістського" напрямку відображена в оцінках американських соціологів, які одно-значно тлумачать практичне значення даної концепції у контексті "плавильного казана", тобто обов'язкової асиміляції всіх, хто приймає рішення стати громадянином США. Відтак проблема адаптації нових поселенців як би втрачає цілий ряд атрибутів і зводиться до соціально-економічної сфери.

Дисертант хоче підкреслити, що з первими застереженнями можна вважати вся історія США до появи самої теоретичної моделі розвивалася на основі "плавильного казана".

1. Gibson, A. Laws Applicable to Immigration and Nationality. - Wash. - 1953.

І все ж еволюція суспільно-політичної ситуації у США, стихійно й об'єктивно виникаючі конфлікти на ниві етнічних стосунків, соціально-економічні домінанти породжували потребу у перегляді традиційних етносоціологічних теорій, концепцій і програм. Пліралістична модель етнічних стосунків висувалася як альтернатива на комуністичному майбутньому тоталітаризму. Така точка зору поступово стає домінуючою в американській етносоціології¹.

Але, на відміну від англоконформізму і амальгамізму, концепція "культурного пліралізму" здебільшого існувала саме як модель чи теоретична розробка, а на практиці аж до середини 60-х років ХХ ст. практично не застосовувалася.

У другому параграфі досліджується "Проблема адаптації у висвітленні американської україністики."

Привертає увагу, що вже у перших працях на цю тему всерйоз ставилися питання адаптації іммігранта в нових умовах життя. Особливо наголошувалось, що спокійній течії цього складного процесу заважали звичаї та упередження, привезені українцями з конкретного регіону своєї батьківщини. Водночас підкреслювалось, що збіднілі, малосвічені, позбавлені можливості одержати фахову кваліфікацію вихідці з України жорстоко потерпіли на перших порах імміграційного буття¹.

На моральний стан перших поселенців з України на американській землі негативне враження справляла різка відмінність між тим, що вони сподівалися віднайти в Америці і що насправді знайшли,

То ж дивно, що перед американськими українцями одразу постає проблема виживання за допомогою власних структур.

3. Balch, Emily. Our Slavic Citizens. - N.Y.-N.Y. - 1910. - p.143.

Таким чином можна сказати про соціально-економічні труднощі, з якими зіштовхнулися представники еміграції з України до Сполучених Штатів які являються достатньо вивченими.

В найбільш узагальненому вигляді все вищезначене відображено у працях Н.Дмитріва, Л.Мицуги, А.Драгана, Л.Толопка, Е.Рев"юка С.Куропася.¹

Другий розділ дисертації, котрий також складається з двох частин присвячено "Еволюції імміграційних потоків і соціально-економічний аспект."

Автор характеризує, що в усіх соціально-економічних досягненнях США роль імміграційних потоків, їх соціальної специфіки, професійних та освітніх характеристик, інших кількісних і якісних показників була і залишається вкрай важливою, с нерідко й визначальною.

У першому параграфі аналізується динаміка соціально-економічного розвитку іммігрантів у США.

Дисертант підкреслює, що в основному загальний рівень, кількісні і якісні показники імміграційних потоків в "американському випадку" залежали від потреб економічного життя країни.

У другому параграфі розглядаються основні демографічні ознаки регіони розселення української діаспори у США.

Автор стверджує, що головні досягнення української діаспори в США лежать саме у площині двої дилем: збереження етнічної самобутності й інтеграції у місцеве соціальне /багато етнічне / оточення.

1. Куропась С. Спогади з України і 60 років в Америці. - Чикаго. 1963.

Заголом підсумовуючи, автор підкреслює, що по-перше міграції переважна кількість українців мешкала компактно у штатах північного сходу і Каліфорнії. По-друге, не можна недооцінювати позитивного впливу на вказані процеси здобуття Україною незалежності. По-третє зберігається тенденція до створення і розвитку організаційних структур етнічних українців як політичного, так і суто ділового чи фінансового характеру.

Третій розділ дисертації присвячено проблемам імміграційної політики офіційного Вашингтона і проблеми адаптації іммігрантів.

Автор аналізує базові підходи офіційних кіл США, передавсім трьох основних гілок влади, до даної проблеми неможливо об'єктивно оцінити глибину сутність процесу адаптації, його підстави, нормативну основу, суперечності і проблеми. Головне своє завдання дисертант вбачає у комплексному дослідженні проблеми на її макрорівнях - законодавчому і політико-правовому. Автор зауважує, що в останні десятиліття офіційна позиція США щодо забезпечення кращих умов для адаптації нових іммігрантів зазнала зрушень у бік демократизації.

Превертає до себе увагу той факт, що у більшості з такого роду проблема соціально-економічної адаптації нових іммігрантів розглядається у тісному взаємозв'язку із власне процесом виживання етнічних груп.

У "Висновках" сістяться основні підсумки дисертації.

Особистий внесок дисертанта у розробку досліджуваної проблеми полягає, у прагненні автора відійти від усталених в недалекому минулому одномірних суджень, наблизитись до зваженої, науково об'єктивної характеристики соціально-економічної адаптації. З цією метою ним були залучені нові, раніше невідомі джерела

документальний фактичний та статистичний матеріал.

Особливий внесок автора у розробку наукових результатів, що вносяться на захист, акумулюється в таких положеннях та висновках:

- відносна стабільність, якої сьогодні досягли США в галузі забезпечення прав етнічних меншин, безпосереднім чином пов'язана з використанням ідей і позицій американської суспільної думки;

- чому саме на зміну англоконформістським та асиміляціоністським моделям етнічної політики в США дедалі помітніше виходить культурно-плюралістична модель, що вже дає позитивні наслідки для суспільства;

- складність процесу соціально-економічної адаптації іммігрантів з України значною мірою пов'язана з високим ступенем їх ідеологізації і внутрішніми розходженнями;

- постійний приплив іммігрантів і селективність у справі їх допущення в Україну - одна з базових причин багатства США;

- які наслідки має наближення стандартів життя українців у США до середньостатистичних у цій країні;

- показати залежність рестрикціонізму в американській імміграційній політиці від економічних потреб і реакції громадської думки;

- встановити рівень довершеності соціально-економічної адаптації американських українців.

Основний методологічний принцип даного дослідження полягає, у том, щоб на основі осмислення концептуальних підходів сучасного суспільствознавства, політикоправові основи, діючої у США, щодо етнічних груп та іммігрантів, окремих законів і дій американських

керівник структур визначити найбільш суттєві ознаки соціально-економічної адаптації, співставити обставини і дії на різних історичних етапах, з'ясовуючи у такий спосіб головне і другорядне, стратегічне і ситуаційне.

Підсумкові висновки, що випливають з наукового дослідження, сформульовані автором у такий спосіб:

- тривалий час у США домінували теоретично-концептуальні і політико-практичні підходи англоконформістів, тобто прихильників примусово-обов'язкової американізації всіх неанглосаксів. З 1960-х рр. вони почали поступатися ідеям расової стриманості спочатку у формі амальгамації, тобто змішування етнічних груп як способу утворення особливої нації переселенського типу.

Щоб уникнути небажаних колізій і зіткнень, потрібний був докорінно новий підхід. І він з'явився у вигляді культурно-плюралістичної моделі із захистом окремих етнічних груп.

Міграція населення, завдяки якій власне і була створена американська нація, залишається суттєвою складовою динамізму соціально-економічного розвитку США, успіху країни у цій площині суспільного життя.

Головні досягнення американських українців лежать у досить оптимальному поєднанні етнічної самобутності та інтеграції у місцеве оточення, патріотизму щодо Сполучених Штатів У і України.

Соціально-економічна адаптація іммігранта узалежнюється його приналежністю до певної категорії - від "нелегального іноземця" до "громадянина". Здійснюється цей процес у рамках законодавства США, яке постійно еволюціонує у відповідності не лише з внутрішньою, але й міжнародною ситуацією.

S U M M A R Y

Ostapchuk A.A. Socio-economic Adaptation of Immigrants in the United States of America /1970s - 1990s of the XXth Century/. The Thesis /Manuscript/ is one a scientific degree of a Candidate of Historical Sciences. Speciality m 07.00.03 - World History, History of Ukraine Institute, National Academy of Sciences of Ukraine, Kiev, 1994.

Socio-economic adaptation of immigrants in the United States of America is investigated. The American historiography of the problem is analysed. and the main scientific trends in the ethnopolicy are investigated. Legislation of the United States of America are analysed. Spheres of employments and problems of assimilation in American Society are considered. The major demographic peculiarities and the regions of inhabitation of the Ukrainian Diaspora in the USA are shown.

А Н Н О Т А Ц И Я

Остапчук А.А. Соціально-економічна адаптація іммігрантів в США /1970 -90 гг XX ст./ .Дисертація /рукопис/ на сискання ученої ступені кандидата історических наук по спеціальності 07.00.03 - Всеобщая история, Институт истории Украины НАН Украины, Киев, 1995 год.

Исследуется Социально-экономическая адаптация иммигрантов в США. Анализируются основные научные течения в этнополитике США, рассматривается американская историография проблемы. Указана эволюция иммиграционных потоков. Рассматривается иммиграционная политика официального Вашингтона и законодательства США. Показаны основные сферы занятости и проблемы вживания /"новых"/ иммигрантов в американское общество.

Ключові слова:

Соціально-економічна адаптація іммігрантів, інтеграція, вживання, розселення, асіміляція.

A. Ostapchuk

Ab 32 669
AB 32.669

Секретариат К.С.С.Р. - Киев

в Киевском архиве К.С.С.Р.

1920-25 гг. - Киевский институт, Национальный институт истории Украины, Киев, 1925 г.

Секретариат К.С.С.Р. - Киев
в Киевском архиве К.С.С.Р.
1920-25 гг. - Киевский институт, Национальный институт истории Украины, Киев, 1925 г.

Секретариат К.С.С.Р. - Киев
в Киевском архиве К.С.С.Р.
1920-25 гг. - Киевский институт, Национальный институт истории Украины, Киев, 1925 г.

Секретариат К.С.С.Р. - Киев
в Киевском архиве К.С.С.Р.
1920-25 гг. - Киевский институт, Национальный институт истории Украины, Киев, 1925 г.

Секретариат К.С.С.Р. - Киев
в Киевском архиве К.С.С.Р.
1920-25 гг. - Киевский институт, Национальный институт истории Украины, Киев, 1925 г.